POLITIEK LEIDERSCHAP

TRANSITIEPLAN

ONDERWEG NAAR EEN DUURZAAM 2050

Een verdere uitwerking van de Jonge Klimaatagenda 2.0

JONGE
KLIMAAT
BEWEGING

Maart 2021

WE HEBBEN LEIDERS NODIG, GEEN VOLGERS

Duurzaam politiek leiderschap in de klimaatcrisis

SAMENVATTING

De klimaatcrisis is hier. Om een leefbare planeet door te geven aan volgende generaties, moet onze overheid lastige keuzes maken. Er is niet genoeg tijd om te wachten tot de gehele bevolking achter deze lastige keuzes staat. We wachten al meer dan 50 jaar op ambitieuze klimaatactie. Het is nu tijd voor onze politieke leiders om te leiden in de klimaatcrisis, in plaats van te blijven volgen.

Het huidige gebrek aan politiek leiderschap bestaat uit drie belangrijke punten. Ten eerste denken politieke leiders alleen op korte termijn. Leiders kijken nooit meer dan vier jaar vooruit en zijn vooral bezig met herkozen worden. Ten tweede is er een te grote afstand tussen de politiek en de burger. Inwoners voelen zich niet gehoord en zijn dit ook soms niet. Ten derde zijn politieke leiders vooral bezig met volgen, in plaats van waarvoor ze gekozen zijn: leiden. Duurzaam politieke leiders laten zich niet leiden door de voorpagina van de Volkskrant of de nieuwste publicatie van Maurice de Hond. Zij leiden met een visie.

Hoe kan het anders?

Meer samenwerken

Door beter samen te werken met burgers en de wetenschap, kunnen politieke leiders ervoor zorgen dat hun visie toekomst-proof is. Via burgerberaden kunnen burgers laten weten welke ideeën zij goed vinden en welke ideeën niet. Met een Klimaatautoriteit zorgen we ervoor dat de overheid genoeg doet om hun doelen te behalen en kunnen wetenschappers advies geven over hoe ze dat het beste kunnen doen.

Lef hebben

Politieke leiders moeten een meer urgente en positieve benadering hebben op het klimaatprobleem. Ze moeten duidelijk maken aan hun collega's en de bevolking dat bepaalde maatregelen nodig zijn voor een leefbare toekomst. Net zoals dat is gedaan tijdens de coronacrisis. Laten we samen knopen doorhakken. We kunnen niet meer wachten.

DUURZAAM POLITIEK LEIDERSCHAP IN DE KLIMAATCRISIS

De wetenschap is glashelder over de maatschappelijke gevolgen van klimaatverandering.[1] We moeten ons leven aanpassen en onze leefwijze verbeteren om voor de volgende generaties een leefbare aarde achter te laten. Er moeten lastige keuzes gemaakt worden die om aanpassingsvermogen en een duidelijk verhaal vragen. We hebben geen tijd meer om te wachten op een breed draagvlak voor klimaatbeleid. Onze leiders moeten ons door de klimaatcrisis leiden, in plaats van volgen.

Overgaan tot actie

Het gebrek aan politiek leiderschap bestaat uit drie punten. Ten eerste is er het kortetermijndenken. Politieke leiders zijn vooral bezig om elke vier jaar herkozen te worden. Ten tweede is er de afstand tussen de politiek en de mensen die zij vertegenwoordigt: inwoners van Nederland voelen zich niet gehoord. Ten slotte zijn politieke leiders meer aan het volgen dan dat waarvoor zij gekozen worden: leiden.

Kortetermijndenken

Het is belangrijk dat politici een duidelijke visie hebben. Politieke leiders kijken vaak niet meer dan vier jaar vooruit. Hun visie is gericht op dat ze bij de volgende verkiezingen herkozen worden. De klimaatcrisis heeft een langetermijnvisie nodig. De klimaatcrisis zal ons land voor de komende decennia in zijn greep houden. We kunnen het ons niet veroorloven om niet verder dan vier jaar vooruit te denken. Een politieke leider met een duidelijke visie weet wat er nodig is om klimaatdoelen te bereiken, in zowel 2030 als in 2050.

Afstand tussen politiek en samenleving

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) bleek dat meer dan de helft van de Nederlanders zich niet gerepresenteerd voelen in de landelijke politiek. "Mensen zoals ik hebben geen invloed op wat de regering doet".[2] Leden uit het Jonge Klimaatpanel bevestigen deze zorg: maar liefst 82 procent van de jongeren voelt zich niet gehoord in de politiek.[3] Achtergestelde groepen uit de samenleving voelen zich niet alleen ondervertegenwoordigd, maar blijken dat ook echt te zijn.[4] Beleid moet samen met burgers ontwikkeld worden, zodat iedereen vertegenwoordigd is en politieke leiders vertrouwt.

Te veel volgen, te weinig leiden

We kiezen onze leiders met het vertrouwen dat ze ons leiden naar een goede toekomst. Helaas durven veel politici, vooral als het gaat over langetermijnproblemen, geen moeilijke keuzes te maken. Het lijkt wel alsof leiders zich meer laten leiden door de opiniestukken in de Volkskrant dan door hun eigen visie voor de toekomst. Al tientallen jaren debatteert de politiek over de rol van kernenergie in onze energietransitie, maar geen van onze leiders durft uiteindelijk de knoop door te hakken. De eindeloze zoektocht naar de 'optimale' oplossing voor het klimaatprobleem zorgt uiteindelijk alleen voor vertraging in het halen van de doelen. Voor systeemverandering moeten leiders daadkrachtig zijn. Ze moeten vol vertrouwen kiezen voor beleid dat past binnen hun visie, of die keuzes hen nu populair maken bij de bevolking of niet. Alleen op die manier kunnen we het klimaatprobleem oplossen.

Hoe het ook anders kan: op naar duurzaam politiek leiderschap!

Het politiek leiderschap in Nederland moet duurzamer. In ons Jaarplan 2021 beschrijft de Jonge Klimaatbeweging het probleem: "De toekomst biedt weinig hoop: 83% van de jongeren in het Jonge Klimaatpanel gelooft niet dat we de doelen voor 2030 gaan halen. We bevinden ons in een staat van georganiseerde onverantwoordelijkheid. Leiders beloven te veel, maar leveren te weinig."[5]

Maar hoe bereik je duurzaam politiek leiderschap? Daarvoor doen we hier concrete voorstellen over hoe onze politieke leiders meer kunnen leiden, in plaats van volgen. Onze aanbevelingen bestaan uit mogelijkheden voor democratische vernieuwingen en het anders benaderen van het klimaatprobleem.

1. Inspraak voor burgers en de wetenschap

Duurzaam politiek leiderschap wacht niet alleen op steun voor innovatieve oplossingen, maar durft moeilijke keuzes te maken. Duurzaam politieke leiders kunnen deze moeilijke keuzes goed onderbouwen, doordat ze gebaseerd zijn op nauwe samenwerking met de bevolking en de wetenschap.[6] Dit creëert vanuit twee kanten vertrouwen. Ook uit onze achterban blijkt dat jongeren vinden dat klimaatbeleid met weinig draagvlak uitgevoerd mag worden, zolang burgers en experts betrokken waren bij de totstandkoming van dat

beleid.[7] Wij pleiten voor democratische vernieuwingen die burgers en wetenschappers een grotere rol geven in de politieke besluitvorming.

1.1. BURGERBERAAD

Een burgerberaad is een groep gelote burgers die door middel van informatievergaring, overleg en uitwisseling van argumenten aanbevelingen doet over politiek gevoelige of complexe onderwerpen. Bij een burgerberaad worden burgers al vroeg in het beleidsproces betrokken. Dit zorgt er niet alleen voor dat burgers zich serieus genomen voelen, maar ook dat zij een rijke bron aan informatie zijn. "De meeste mensen vinden het vooral belangrijk dat ze betrokken worden en dat het proces eerlijk verloopt. Ook als de uitkomst dan niet is wat ze zelf wensen, valt het besluit beter te accepteren" aldus commissievoorzitter Brenninkmeijer, die voor de Tweede Kamer onderzoek doet naar burgerberaden.[8] Uit onderzoek blijkt dat een diverse groep mensen tot betere oplossingen kan komen dan puur alleen experts.[9] Belangrijke voorwaarden voor succesvolle burgerparticipatie zijn dat deelnemers aan een burgerberaad toegang hebben tot feiten en expertise en de mogelijkheid hebben om extra informatie aan te vragen.[10]

Er zijn drie bestaande vormen van een burgerberaad:

1. Een permanente structuur voor burgerberaden: binnen bepaalde thema's (zoals klimaat en de woningmarkt) zijn er altijd burgerberaden bezig met beleidsadvies;
2. Regels die ervoor zorgen dat politici een burgerberaad kunnen aanvragen voor specifiek beleid met een grote impact of ethische kwesties;
3. Regels die ervoor zorgen dat burgers een burgerberaad kunnen aanvragen.

Elk van deze vormen staat de burger toe om leiderschap te nemen over het klimaatprobleem en creëert meer vertrouwen in overheid.

1.2. KLIMAATAUTORITEIT

We hebben van de coronacrisis geleerd dat duidelijke communicatie en het erkennen van urgentie vanuit de overheid leidt tot begrip en draagvlak. Politici deden hard hun best om de wetenschap achter de lastige keuzes begrijpelijk uit te leggen. Mensen weten waarom we in een noodtoestand zitten en de overheid doet hard haar best om begrippen als 'flatten the curve" en "groepsimmuniteit" helder uit te leggen.[11] De klimaatcrisis wordt niet op dezelfde manier behandeld door onze overheid.

De wetenschap moet een grotere rol uitoefenen of op het Nederlandse klimaatbeleid. Daarom pleiten wij voor een Klimaatautoriteit. De Klimaatautoriteit is een groep experts, die ervoor zorgt dat de overheid de langetermijndoelen in hun klimaatbeleid haalt. De Autoriteit kan elk jaar een limiet vaststellen op de hoeveelheid CO2 die we mogen uitstoten, die jaarlijks daalt. De Klimaatautoriteit stelt concrete nieuwe wetten en regels voor die nodig zijn om deze doelen te behalen. Deze voorstellen worden gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. De overheid moet deze wetten en regels overnemen, tenzij ze kunnen bewijzen dat ze een beter alternatief hebben.[12]

2. Benader het klimaatprobleem positief

Het klimaatdebat polariseert de politiek en samenleving en heeft daardoor de laatste jaren vele soorten voor- en tegenstanders opgeleverd. De één ontkent dat ons klimaat verandert, de ander de invloed van de mens. De één ligt wakker van de gevolgen van klimaatverandering, de ander vindt het niet zo'n groot probleem. Bijna niemand is tevreden met de huidige aanpak van het klimaatprobleem.[13] Hoe moet een politieke leider omgaan met deze verschillende kritieken?

Jongeren vinden het belangrijk om het klimaatprobleem positief te benaderen. De transitie naar een duurzame samenleving is niet alleen nodig, maar levert ook een mooiere samenleving op, zoals ook wordt geschetst in de Jonge Klimaatagenda.[14] Net zoals tijdens de coronacrisis, moeten onze politieke leiders een front vormen om hun politieke keuzes te verdedigen. Deze politieke keuzes zullen op de korte termijn ook negatieve effecten hebben. Maar dit is het waard omdat de positieve effecten op de lange termijn veel groter zijn, net zoals tijdens de coronacrisis. Duurzaam politieke leiders zijn eerlijk over deze effecten en overtuigen de bevolking van het nut van en de doelen achter hun klimaatbeleid. Hun beleid is er zoveel mogelijk op gericht om de duurzame, mooiere samenleving samen met de bevolking in te richten.

Conclusie

Het oplossen van het klimaatprobleem vraagt om politieke keuzes, doordachte maatregelen en een duidelijke visie. Afgelopen jaar heeft de coronacrisis bewezen dat onze politieke leiders moeilijke keuzes durven te maken. Dit is ook nodig voor duurzaam politiek leiderschap. Duurzaam politiek leiderschap kan ondersteund worden door een betere samenwerking tussen politiek, burgers en wetenschap. Via zowel burgerberaden als de Klimaatautoriteit, kunnen politieke leiders laten zien dat hun beslissingen gegrond zijn in een duidelijke langetermijnvisie. Daarnaast is het belangrijk dat de klimaatcrisis anders wordt benaderd. Om duidelijk te maken dat moeilijke keuzes de juiste keuzes zijn, laten politieke leiders zien dat deze maatregelen nodig zijn om een leefbare wereld te behouden. Duurzaam politieke leiders hebben het lef om Nederland door de klimaatcrisis te leiden, zelfs als op dit op de korte termijn stemmen kost. Want leiderschap is draagvlak creëren, ook als dat er nog niet is.

TOELICHTING & BRONNEN

Voor duurzaamheid gebruiken wij de definitie van Brundtland uit 1978 vanuit de gelijknamige VN-commissie: ¨Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.¨

*In de tekst wordt soms verwezen naar resultaten uit ons **Jonge Klimaatpanel**. Het Jonge Klimaatpanel is (online) panel waar alle jongeren van 18 tot 32 jaar zich voor aan kunnen melden om mee te denken over een duurzame toekomst. In augustus 2020 bestaat het panel uit ongeveer 1150 jongeren die maandelijks feedback kunnen geven. Het panel bestaat vooral - maar niet uitsluitend - uit jongeren uit onze achterban. Het laten groeien en verbreden van dit panel is een van de doelstellingen voor de komende 2 jaar. De eerste vragenlijst is in april 2020 verzonden.*

1 NU.nl. (2019, 26 februari). Wetenschappers: Klimaatverandering komt zeker door de mens. NU - Het laatste nieuws het eerst op NU.nl. https://www.nu.nl/klimaat/5761740/wetenschappers-klimaatverandering-komt-zeker-door-de-mens.html

2 Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland
SCP/WRR, Mark Bovens, Paul Dekker en Will Tiemeijer (red.)
https://www.wrr.nl/publicaties/publicaties/2014/10/30/gescheiden-werelden-een-verkenning-van-sociaal-culturele-tegenstellingen-in-nederland

3 Uitslagen Jonge Klimaatpanel januari bekend! (2021, 8 maart). Jonge Klimaatbeweging. https://www.jongeklimaatbeweging.nl/actueel/uitslagen-jonge-klimaatpanel-januari-bekend/

4 Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland
SCP/WRR, Mark Bovens, Paul Dekker en Will Tiemeijer (red.)
https://www.wrr.nl/publicaties/publicaties/2014/10/30/gescheiden-werelden-een-verkenning-van-sociaal-culturele-tegenstellingen-in-nederland

5 Over ons. (2021, 23 januari). Jonge Klimaatbeweging. https://www.jongeklimaatbeweging.nl/over-ons/organisatie/

6 Ebbinge/Nyenrode Business Universiteit, van Tent, N., Maasdamme, V., te Water, A., Spoor, S., & Nijhof, A. (2019, september). Echt leiderschap. Ebbinge. https://www.nyenrode.nl/docs/default-source/default-document-library/whitepaper-eigenschappen-duurzame-leiders-2019.pdf?sfvrsn=3cea314_0&_ga=2.10687220.1711308745.1612291256-169748854.1611505244

7 Uitslagen Jonge Klimaatpanel januari bekend! (2021, 8 maart). Jonge Klimaatbeweging. https://www.jongeklimaatbeweging.nl/actueel/uitslagen-jonge-klimaatpanel-januari-bekend/

8 Mommers, J. (2021, 1 februari). Terugkijken: De Tweede Kamer bespreekt hoe burgers beter bij het klimaatbeleid betrokken kunnen worden (#burgerberaad). De Correspondent. https://decorrespondent.nl/12055/terugkijken-de-tweede-kamer-bespreekt-hoe-burgers-beter-bij-het-klimaatbeleid-betrokken-kunnen-worden-burgerberaad/1328569495-914a716a

9 Hong, L., & Page, S. E. (2004). Groups of diverse problem solvers can outperform groups of high-ability problem solvers. Proceedings of the National Academy of Sciences, 101(46), 16385-16389.

10 OECD (2020). Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave. Paris: OECD Publishing. Verkregen op https://doi.org/10.1787/339306da-en

11 Zuure, J., & Renes, R. J. (2020, 17 december). Richt ook voor het klimaat een OMT op. NRC. https://www.nrc.nl/nieuws/2020/12/17/richt-ook-voor-het-klimaat-een-omt-op-a4024286

12 Stel een klimaatautoriteit aan, die kan actie afdwingen. (2020, 13 december). Jonge Klimaatbeweging. https://www.jongeklimaatbeweging.nl/persberichten/stel-een-klimaatautoriteit-aan-die-kan-actie-afdwingen/

13 Crok, M. (2019, 18 februari). Persbericht: Kosten energiebeleid volgend jaar al 1600 euro per gezin. De Staat van het Klimaat. https://www.destaatvanhet-klimaat.nl/2019/02/12/persbericht-kosten-energiebeleid-volgend-jaar-al-1600-euro-per-gezin/

14 Jonge Klimaatagenda 2.0. (2021, 26 februari). Jonge Klimaatbeweging. https://www.jongeklimaatbeweging.nl/jonge-klimaatagenda-2-0/

BETROKKEN PARTIJEN

De volgende jongerenorganisaties hebben de JKA 2.0 ondertekend. Middels online enquêtes en de Klimaatdialoog in mei 2020 zijn deze organisaties betrokken geweest bij de totstandkoming van deze plannen.

SAMENWERKINGSPARTNERS JKB

COLOFON

Dit is een uitgave van:

Jonge Klimaatbeweging
Oudegracht 60
3511 AS Utrecht
info@jongeklimaatbeweging.nl
jongeklimaatbeweging.nl

Tekst:

Roman Lenders (Thememanager Onderwijs)
Max Steenbrink (Themamanager Werken)
Riezwaan Dinmahomed (Themamanager Wonen)

Coördinatie & eindredactie:

Lisabelle Busscher (Voorzitter Werkgroep JKA)
Aniek Moonen (Bestuurslid Jonge Klimaatagenda)

Vormgeving:

Eva van Genuchten

Deze uitgave is gedrukt op FSC papier. Tevens zijn er bomen gepland ter compensatie.